

zpochybňují hodnověrnost jeho jiných zajímavých tvrzení. Pro Štrougala je těžké přijmout polistopadovou dobu. Shodou okolností se právě na něj soustředila několikrát pozornost orgánů činných v trestním řízení. Ačkoliv nebyl nikdy odsouzen, nelibě vzpomíná na aktivity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu a Ústavu pro studium totalitních režimů (o němž hovoří výhradně jako o „ÚSTRku“). Kriticky komentuje i současnou ekonomickou situaci. Odhlédneme-li od toho, že se česká společnost musela bolestně hledat cestu k odstranění společenských deformací, o nichž sám Štrougal kriticky hovoří, je bohužel až příliš snadné nalézat chyby na současné realitě České republiky.

Štrougalovy paměti přinášejí řadu zajímavých detailů a ožívují neprůhledné vztahy mezi funkcionáři, o nichž se tehdy psát nesmělo. Nelze je ale brát za pramen ověřených faktů. Přínosné jsou tím, jak přibližují myšlenkový svět liberálního funkcionáře normalizačního režimu i to, v jak intaktním stavu se uchoval do dnešní doby.

Prokop Tomek

Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948–1989. Ministři a jejich náměstci. Ústav pro studium totalitních režimů. Praha 2009. 231 s.

Početný autorský kolektiv pod vedením Jana Kalouse, jehož dalšími členy jsou Milan Bárta, Jiří Bašta, Petr Cajthaml, Lukáš Cvrček, Petr

Dvořáček, Jan Michl, Jaroslav Rokoský, Jerguš Sivoš, Vítězslav Sommer, Prokop Tomek, Petr Zeman a Pavel Žáček, zpracoval životní osudy představitelů Ministerstva vnitra, kteří stáli v čele této instituce po celé období totality.

Na první pohled jsem si povšiml, podle mne poněkud nešťastné, grafické úpravy titulní strany s pásy fotografií funkcionářů vnitra. Snímky v horní i spodní řadě jsou „překrojeny“, možná však jde o autorský záměr, který jsem pouze nepochopil.

Samotným profilům jednotlivých funkcionářů předchází rozsáhlá kapitola (s. 9–38) z pera J. Kalouse, M. Bárty, J. Sivoše a P. Žáčka. Zabývá se organizační strukturou i vývojem Ministerstva vnitra i Ministerstva národní bezpečnosti od roku 1945 až do zániku totalitního režimu. Autoři přehlednou formou popisují budování resortu po přijetí Košického vládního programu a osvobození a systematicky pokračují po časové linii. Čtenáře seznamují se změnami po Unoru, reorganizacemi na počátku padesátých let i čistek, které smetly vysoké funkcionáře vnitra jako Karla Švába nebo Osvalda Závodského. Následuje popis Barákovy éry, období šedesátých let a normalizačního vnitra po federalizaci. Text je logicky ukončen volbou Václava Havla prezidentem ČSSR a rozkazem Richarda Sacheru z 15. února 1990, rušícím útvary Federálního ministerstva vnitra.

Po tomto obsáhlém úvodu následují abecedně řazené medailony věnované jednotlivým ministrům a náměstkům. Většina členů autorského kolektivu pojala životopisy důsledným způsobem a jejich profily mají formu kratších studií. Již první heslo, Karol Bacílek (s. 41–44), zpracované V. Sommerem vychází ze studia široké škály monografií i fondů NA, ministrův životopis plasticky zachycuje jak jeho působení v letech války, tak samozřejmě vrchol kariéry v období politických procesů i odchod z vysokých funkcí. Ve stejné kvalitě se Sommer zhostil i životopisu Karla Švába, popraveného v procesu s „vedením protistátního spikleneckého centra“ společně s Rudolfem Slánským a dalšími funkcionáři (s. 181–183).

To samé lze říci o hesle Rudolf Barák z pera autora jeho knižního životopisu Prokopa Tomka (Prokop TOMEK: *Život a doba ministra Rudolfa Baráka*, Praha 2009). Solidně vystavěný profil zasazuje ministra do obrazu padesátých až sedmdesátých let, autor dokázal popsat i Barákův civilní život po propuštění z vězení.

Rozsahem výjimečný je medailon o osudu jednoho z temných mužů v historii Ministerstva vnitra, Viliama Šalgoviče, napsaný Pavlem Žáčkem (s. 164–170). Zaměřuje se na jeho válečné působení, činnost v OBZ, velmi podrobně jsou popsány zvraty kariéry v padesátých letech a samozřejmě i jeho negativní role za invaze vojsk Varšavské smlouvy roku 1968. Žáček se věnuje i jeho armádní kariéře v následujících letech a působení ve straně. Život tohoto mimořádně neoblíbeného funkcionáře ukončila roku 1990 sebevražda.

Se svými tématy se poctivým způsobem zhostila i naprostá většina autorů, medailony mají nestejný rozsah, což je samozřejmě dáno významem jednotlivých osobností a délkou jejich působení na vnitru. Obdivuhodné je, že se jim podařilo popsat osudy i zcela marginálních postav, jakou byla kupříkladu jediná žena mezi muži v čelných funkcích, Drahomíra Palečková. Přes minimum podkladového materiálu zpracoval její životopis (s. 135) Milan Bárta důstojným způsobem. To samé lze v plné míře prohlásit například o medailonu Stanislava Padrůňka (s. 132–134) od Petra Cajthamla. Životopis I. náměstka, jenž byl ve funkci pouhého půl roku přes období vpádu invazních vojsk roku 1968, je výsledkem poctivého bádání ve fondech tří archivů a studia odborné literatury. Stejnou kvalitu mají také texty Jana Kalouse, Lukáše Cvrčka nebo Jerguše Sivoše.

Co ovšem čtenáře zarazí, jsou některé pasáže zpracované Janem Michlem, které působí dojmem, že patří do jiné publikace. Na rozdíl od výše jmenovaných mají jeho texty charakter strohého slovníkového hesla, což lze odpustit u méně významných osob, ne však u jednoho z nejdůležitějších ministrů období komunistického režimu. O osobě Jaromíra Obziny (s. 130–131) se na rozsahu necelé tiskové strany(!) dozvíme, že se narodil, vystudoval, prošel funkcemi a zemřel. Odstaveček, věnovaný jeho působení za normalizace je naprosto nedostatečný, vždyť Obzina, který byl ve funkci v letech 1973–1983, je spojen s pronásledováním signatářů Charty 77, akcí Asanace a dalšími aktivitami vnitra a především StB v letech normalizace. O operacích proti rozhlasové stanici Svobodná Evropa, kauze kapitána Minaříka, cenzuře korespondence, zásahům proti nekonformní mládeži a nezávislým kulturním aktivitám není v textu ani slova. J. Michl naopak zcela zbytečně věnuje prostor svým názorům na akademický titul DrSc. a jeho získávání. Podobné zpracování příspěvku lze odpustit autorovi hesla na Wikipedii, ne však členu kolektivu erudovaných historiků.

Podobně medailon věnovaný Miroslavu Vaníčkovi (s. 190–191), náměstkovi ministra ČSSR v dlouhém období let 1973–1985, tedy opět doby spojené s pronásledováním signatářů Charty 77, změn v Sovětském svazu a ostatních významných událostí, má také rozsah všeho všudy necelé tiskové strany. O tomto důležitém funkcionáři se dozvíme nejzákladnější osobní a služební data, autor však nepochopitelně věnuje část textu banální historice, kdy byl Vaníček při jakési stranické trachtaci nařčen, že se za války pohyboval v obchodním domě Bílá Labuť v německé uniformě. Jan Michl uvažuje: „Pravděpodobně byl v té době viděn v uniformě, které používali mladí muži nasazení jako pomocné síly k protivzdušné obraně. Takové oblečení se obvykle skládalo ze všech možných součástí, jež se daly najít ve skladu, rozhodně nešlo o jednotnou uniformu německé armády“. Co autora k podobné hypotéze vedlo, naprosto netuším, uniformy neměl pouze wehrmacht, ve stejnokrojích se pohybovali například příslušníci Technische Nothilfe, Organisation Todt, Luftschutzu, ZZ oddílů, Kuratoria pro výchovu mládeže, Svatoplukových gard nebo dalších formací českých nacistů, v jakékoliv z nich mohl být teoreticky český obyvatel protektorátu spatřen. Pokud hodlá J. Michl i dále spekulovat, napříště bych mu doporučoval doplnit si znalosti o dobových reáliích. Je jen škoda, že tato hesla nebyla zpracována na úrovni výše zmiňovaných.

V přílohách je popsána struktura ministerstva vnitra, zobrazená i přehlednými grafy, nechybí ani seznam použitých zkratk, postrádám však jmenný rejstřík, který by byl určitě přínosem.

Přes uvedené výhrady je biografický slovník hodnotným příspěvkem k bádání o době vlády KSČ, vedle cenných životopisů čelných funkcionářů ministerstva vnitra poskytuje obraz i o vývoji této instituce a jejích strukturálních proměnách.

Ivo Pejšoch